Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΌΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 10ης Ιουνίου 2021 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Σύμβαση ενυπόθηκου δανείου συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα (ελβετικό φράγκο) – Άρθρο 4, παράγραφος 2 – Κύριο αντικείμενο της σύμβασης – Ρήτρες που εκθέτουν τον δανειολήπτη σε συναλλαγματικό κίνδυνο – Απαιτήσεις περί κατανοητού χαρακτήρα και περί διαφάνειας – Άρθρο 3, παράγραφος 1 – Σημαντική ανισορροπία – Άρθρο 5 – Σαφής και κατανοητή διατύπωση συμβατικής ρήτρας»

Στην υπόθεση C-609/19,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (πρωτοδικείο Lagny-sur-Marne, Γαλλία) με απόφαση της 2ας Αυγούστου 2019, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Αυγούστου 2019, στο πλαίσιο της δίκης

BNP Paribas Personal Finance SA

κατά

VE,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, Αντιπρόεδρο του Δικαστηρίου, ασκούσα καθήκοντα δικαστή του πρώτου τμήματος, C. Toader, M. Safjan και N. Jääskinen (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: V. Giacobbo, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 28ης Οκτωβρίου 2020,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η BNP Paribas Personal Finance SA, εκπροσωπούμενη από τους P. Metais και P. Spinosi, avocats,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

– ο VE, εκπροσωπούμενος από τον C. Constantin-Vallet, avocat,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A.-L. Desjonquères και τον E. Toutain,

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την C. Valero και τους N. Ruiz García και M. Van Hoof,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της BNP Paribas Personal Finance SA και του VE σχετικά με τον φερόμενο ως καταχρηστικό χαρακτήρα των ρητρών σύμβασης ενυπόθηκου δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα μεταξύ των δύο αυτών διαδίκων της κύριας δίκης, οι οποίες επιβάλλουν, μεταξύ άλλων, την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για την αποπληρωμή του υπόλοιπου του λογαριασμού.

Το νομικό πλαίσιο

3 Κατά τη δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13:

«[εκτιμώντας] ότι η βάσει των καθορισθέντων γενικών κριτηρίων εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών, ιδίως στις επαγγελματικές δραστηριότητες δημοσίου δικαίου που παρέχουν υπηρεσίες στο κοινό λαμβάνοντας υπόψη την ταυτότητα συμφερόντων με τους χρήστες, πρέπει να συμπληρώνεται από κάποιο μέσο γενικής αξιολόγησης των διαφόρων εμπλεκομένων συμφερόντων· ότι αυτό αποτελεί την απαίτηση καλής πίστης· ότι, κατά την εκτίμηση της καλής πίστης, πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη διαπραγματευτική δύναμη εκατέρου των συμβαλλομένων, στο αν ο καταναλωτής παρακινήθηκε κατά οποιοδήποτε τρόπο να αποδεχθεί τη ρήτρα και αν η παροχή των αγαθών ή των υπηρεσιών έγινε κατόπιν ειδικής παραγγελίας του καταναλωτή· ότι αυτή η απαίτηση μπορεί να ικανοποιηθεί από τον επαγγελματία όταν συναλλάσσεται με έντιμο και δίκαιο τρόπο με τον αντισυμβαλλόμενο του οποίου οφείλει να λαμβάνει υπόψη τα νόμιμα συμφέροντα·».

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής προβλέπει τα εξής:

«Οι ρήτρες της σύμβασης που απηχούν νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου καθώς και διατάξεις ή αρχές διεθνών συμβάσεων στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη ή η

[Ευρωπαϊκή Ένωση], ιδίως στον τομέα των μεταφορών, δεν υπόκεινται στις διατάξεις της παρούσας οδηγίας.»

5 Το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας έχει ως ακολούθως:

«1. Ρήτρα σύμβασης που δεν απετέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.

2. Θεωρείται πάντοτε ότι η ρήτρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και όταν ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δε μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό της, ιδίως στα πλαίσια μιας σύμβασης προσχωρήσεως.

[…]»

6 Κατά το άρθρο 4 της ίδιας οδηγίας:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 7, ο καταχρηστικός χαρακτήρας μιας συμβατικής ρήτρας κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται.

2. Η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κυρίου αντικειμένου της σύμβασης ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό.»

7 Το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13 ορίζει:

«Στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία. […]»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

8 Με συμβολαιογραφική πράξη της 10ης Μαρτίου 2009, ο VE και η σύζυγός του απέκτησαν ένα ακίνητο και συνήψαν προς τούτο με την BNP Paribas Personal Finance σύμβαση ενυπόθηκου δανείου συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα και αποκαλούμενη «Helvet Immo».

9 Η σύμβαση αυτή προέβλεπε τη σύναψη δανείου με επιτόκιο 4,95 %, επιστρεπτέου, κατ' αρχήν, σε 276 σταθερές δόσεις εκφραζόμενες σε ελβετικά φράγκα και αποπληρωτέου σε ευρώ. Κατά τον χρόνο σύναψης της εν λόγω σύμβασης, το ποσό του δανείου ανερχόταν σε 143 421,53 ευρώ, ήτοι σε 216 566,51 ελβετικά φράγκα.

10 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η ίδια αυτή σύμβαση προέβλεπε την εξόφληση των σταθερών μηνιαίων δόσεων σε ευρώ και τη μετατροπή τους σε ελβετικά φράγκα για την εξόφληση των τόκων και την απόσβεση του κεφαλαίου. Τα έξοδα της πίστωσης, όπως η ασφάλιση, χρεώνονταν σε ευρώ.

11 Ειδικότερα, η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση περιείχε συμβατικές ρήτρες κατά τις οποίες:

– η διάρκεια της πίστωσης θα επιμηκυνόταν κατά πέντε έτη και με τις προβλεπόμενες δόσεις σε ευρώ θα εξοφλούνταν κατά προτεραιότητα οι τόκοι, αν η εξέλιξη των ισοτιμιών αύξανε το κόστος της πίστωσης για τον δανειολήπτη·

– αν η διατήρηση του ποσού των πληρωμών σε ευρώ δεν καθιστούσε δυνατή την εξόφληση του συνόλου του υπολοίπου του λογαριασμού κατά την αρχική υπολειπόμενη διάρκεια του δανείου, επιμηκυνθείσα κατά 5 έτη, τότε το ποσό των μηνιαίων δόσεων θα αυξανόταν.

12 Δεδομένου ότι δεν καταβλήθηκαν ορισμένες μηνιαίες δόσεις, η σύμβαση καταγγέλθηκε και ο αρμόδιος για την εκτέλεση δικαστής του tribunal de grande instance de Libourne (πολυμελούς πρωτοδικείου της Libourne, Γαλλία) διέταξε, στις 16 Ιανουαρίου 2015, την αναγκαστική εκποίηση του οικείου ακινήτου.

13 Με δικόγραφο της 12ης Ιανουαρίου 2017, η BNP Paribas Personal Finance ζήτησε από το αιτούν δικαστήριο την άδεια να κατασχέσει τις αποδοχές του VE. Το τραπεζικό αυτό ίδρυμα ζήτησε, μεταξύ άλλων, να του επιτραπεί να προβεί στην κατάσχεση των αμοιβών του VE επί ποσού 234 182,61 ευρώ, ήτοι 185 695,26 ευρώ για ποσό κεφαλαίου και 48 487,35 ευρώ για τόκους, έξοδα και λοιπές επιβαρύνσεις.

14 Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, η BNP Paribas Personal Finance ισχυρίστηκε ότι τα αιτήματα με τα οποία ο VE υποστηρίζει ότι ορισμένες ρήτρες της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου έχουν καταχρηστικό χαρακτήρα είναι απαράδεκτα καθόσον έχουν παραγραφεί και, εν πάση περιπτώσει, αβάσιμα. Το τραπεζικό αυτό ίδρυμα υποστηρίζει, μεταξύ άλλων, ότι ο VE ενημερώθηκε για τη διακύμανση της συναλλαγματικής ισοτιμίας και για τις συνέπειές της στην αποπληρωμή του επίμαχου στην κύρια δίκη δανείου.

15 Ο VE θεωρεί ότι παραπλανήθηκε από την BNP Paribas Personal Finance όσον αφορά τη φύση της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου, καθόσον η σύμβαση αυτή τον εξέθεσε σε απεριόριστο συναλλαγματικό κίνδυνο. Ειδικότερα, ο VE ζητεί να αναγνωριστεί η ακυρότητα της σύμβασης αυτής καθώς και να απορριφθεί το αίτημα του τραπεζικού ιδρύματος περί κατάσχεσης των αποδοχών του. Επικουρικώς, υποστηρίζει ότι το ποσό της απαίτησης πρέπει να μειωθεί λόγω του καταχρηστικού χαρακτήρα μιας σιωπηρής ρήτρας υπολογισμού σε αξία ξένου νομίσματος, των ρητρών περί λογιστικού νομίσματος και νομίσματος πληρωμής, της ρήτρας αποπληρωμής και της ρήτρας δικαιώματος προαίρεσης που περιέχονταν στην εν λόγω σύμβαση, καθώς και λόγω της έλλειψης μνείας «συναλλαγματικού κινδύνου».

16 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη σύμβαση δανείου περιλαμβάνει διάφορες ρήτρες οι οποίες αποτελούν μέρος ενός μηχανισμού μετατροπής νομισμάτων και έχουν ως αποτέλεσμα να ενσωματώνεται ο συναλλαγματικός κίνδυνος στις μηνιαίες δόσεις που καταβάλλει ο καταναλωτής. Οι οικείες ρήτρες σχετίζονται με τους κανόνες καταλογισμού των καταβαλλόμενων ποσών στους τόκους, με τη λειτουργία των λογαριασμών σε ελβετικό φράγκο (λογιστικό νόμισμα) και σε ευρώ (νόμισμα πληρωμής), καθώς και με την επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου για πέντε έτη.

17 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς το περιθώριο εκτίμησης το οποίο διαθέτει όσον αφορά την εξέταση των ρητρών της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου. Διερωτάται, ειδικότερα, αν οι εν λόγω ρήτρες πρέπει να θεωρηθούν αδιαίρετο σύνολο το οποίο αποτελεί το κύριο αντικείμενο της σύμβασης αυτής, μη δυνάμενες, ως εκ τούτου, να χαρακτηρισθούν ως καταχρηστικές, δεδομένου ότι είναι σαφείς και κατανοητές ή, αντιστρόφως, αν πρέπει να θεωρηθεί ότι οι ρήτρες αυτές μπορούν, μεμονωμένα εξεταζόμενες, να θεωρηθούν καταχρηστικές, εξαιρουμένης, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, της ρήτρας που προβλέπει την εξόφληση του δανείου σε ξένο νόμισμα.

18 Όσον αφορά τα στοιχεία εκτίμησης του σαφούς και κατανοητού χαρακτήρα μιας ρήτρας της σύμβασης, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο VE έλαβε σημαντικό αριθμό πληροφοριών πριν από τη σύναψη του επίμαχου στην κύρια δίκη δανείου οι οποίες εστίαζαν, ειδικότερα, στον σταθερό χαρακτήρα της ισοτιμίας μεταξύ του ευρώ και του ελβετικού φράγκου. Ο συναλλαγματικός κίνδυνος, ο οποίος απορρέει από τη συνδυασμένη εφαρμογή διαφόρων ρητρών της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου, ουδόλως μνημονεύεται στη σύμβαση αυτή.

19 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, επιπλέον, ότι η εθνική νομοθεσία και η νομολογία απαιτούν από τον δικαστή να εξετάζει την προσφορά δανείου με αντικειμενικό τρόπο, λαμβάνοντας ως σημείο αναφοράς, για παράδειγμα, αριθμητικές προσομοιώσεις οι οποίες αποτυπώνουν τις επιπτώσεις που έχει ορισμένη εξέλιξη των ισοτιμιών μεταξύ του ευρώ και των ξένων νομισμάτων επί του κόστους του οικείου δανείου. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το περιεχόμενο της έννοιας της «διαφάνειας», όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, και ως προς τις πληροφορίες που πρέπει να διαβιβάζονται σε δανειολήπτη ο οποίος δεν γνωρίζει τις οικονομικές προβλέψεις που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στην εξέλιξη των εν λόγω ισοτιμιών και στους κινδύνους που συνδέονται με αυτές. Συναφώς, τίθεται επίσης το ζήτημα της εκτίμησης της καλής πίστης του επαγγελματία, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών γνώσεών του όσον αφορά την ανάλυση ορισμένων προβλέψιμων εξελίξεων.

20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal d'instance de Lagny-sur-Marne (πρωτοδικείο Lagny-sur-Marne, Γαλλία) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει [το άρθρο 4, παράγραφος 2,] της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι αποτελούν κύριο αντικείμενο δανείου που έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, χωρίς να μπορούν να εξετάζονται μεμονωμένα, οι ρήτρες που επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα αποπληρωμή των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της συμβάσεως και την αύξηση των δόσεων, για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, με το ποσό αυτό [να μπορεί να] αυξηθεί σημαντικά λόγω διακυμάνσεως των επιτοκίων;

2) Έχει [το άρθρο 3, παράγραφος 1,] της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι οι ρήτρες που επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και που προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας [της συμβάσεως] και την αύξηση των δόσεων για την αποπληρωμή του υπόλοιπου του λογαριασμού, το οποίο μπορεί να αυξηθεί σημαντικά λόγω διακυμάνσεων των συναλλαγματικών ισοτιμιών, δημιουργούν σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των αντισυμβαλλομένων, ιδίως καθόσον εκθέτουν τον καταναλωτή σε δυσανάλογο συναλλαγματικό κίνδυνο;

3) Έχει το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας των ρητρών συμβάσεως δανείου, το οποίο έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, επιβάλλεται να εκτιμάται λαμβανομένων υπόψη, κατά τη στιγμή της συνάψεως της συμβάσεως, του προβλέψιμου οικονομικού περιβάλλοντος, εν προκειμένω των επιπτώσεων των οικονομικών δυσκολιών των ετών 2007 έως 2009 επί των διακυμάνσεων των επιτοκίων, καθώς και των γνώσεων και ικανοτήτων του επαγγελματία δανειοδότη και της καλής πίστεως αυτού;

4) Έχει το άρθρο 4 της οδηγίας 93/13 την έννοια ότι ο σαφής και κατανοητός χαρακτήρας των ρητρών συμβάσεως δανείου, το οποίο έχει συναφθεί σε ξένο νόμισμα και εξοφλείται σε εθνικό νόμισμα, επιβάλλεται να εκτιμάται στο πλαίσιο ελέγχου ότι ο δανειοδότης, ο οποίος διαθέτει γνώσεις και ικανότητες επαγγελματία, έχει παράσχει στον δανειολήπτη πληροφορίες, κυρίως αριθμητικές, αποκλειστικά αντικειμενικές και αφηρημένες, οι οποίες δεν λαμβάνουν υπόψη το οικονομικό περιβάλλον που ενδέχεται να επιδρά στις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

21 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι ο όρος «κύριο αντικείμενο της σύμβασης», κατά τη διάταξη αυτή, καλύπτει τις ρήτρες της δανειακής σύμβασης οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού.

22 Η BNP Paribas Personal Finance υποστηρίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, η ρήτρα που επιβάλλει την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις δεν μπορεί να υπόκειται στις διατάξεις της οδηγίας αυτής. Συγκεκριμένα, η ρήτρα αυτή απηχεί στην πραγματικότητα τις διατάξεις του άρθρου 1343-1 του γαλλικού αστικού κώδικα και έχει εφαρμογή στα μέρη κατ' αρχήν, δηλαδή ελλείψει διαφορετικής συμφωνίας μεταξύ τους.

23 Όταν δικαστήριο κράτους μέλους επιλαμβάνεται διαφοράς που αφορά συμβατική ρήτρα η οποία φέρεται ως καταχρηστική και απηχεί εθνική διάταξη ενδοτικού δικαίου, το δικαστήριο αυτό οφείλει να εξετάσει κατά προτεραιότητα τις συνέπειες της εξαίρεσης από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 η οποία προβλέπεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής, και όχι τις συνέπειες της εξαίρεσης από την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας (διάταξη της 14ης Απριλίου 2021, Credit Europe Ipotecar IFN κ.λπ., C-364/19, EU:C:2021:306, σκέψη 42).

24 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας τις συμβατικές ρήτρες που απηχούν «νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις αναγκαστικού δικαίου».

25 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η έκφραση αυτή καλύπτει όχι μόνον τις διατάξεις του εθνικού δικαίου οι οποίες εφαρμόζονται υποχρεωτικά μεταξύ των συμβαλλομένων μερών, ανεξαρτήτως της επιλογής τους, αλλά και εκείνες που είναι ενδοτικού δικαίου, δηλαδή εκείνες που εφαρμόζονται κατ' αρχήν, ελλείψει διαφορετικής σχετικής συμφωνίας μεταξύ των μερών

(πρβλ. αποφάσεις της 26ης Μαρτίου 2020, Mikrokasa και Revenue Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty, C-779/18, EU:C:2020:236, σκέψεις 50 έως 53, και της 9ης Ιουλίου 2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, σκέψεις 23 έως 25 και 28).

26 Επομένως, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, κατά προτεραιότητα, πριν εξετάσει τις συνέπειες της εξαίρεσης από την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικών ρητρών την οποία προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, αν η ρήτρα που επιβάλλει την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις αποκλείεται από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, αυτής.

27 Κατόπιν της ως άνω διευκρίνισης, επισημαίνεται, όσον αφορά την έννοια του «κύριου αντικειμένου της σύμβασης» του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, την οποία αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, ότι, κατά την εν λόγω διάταξη, η εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών σύμβασης δεν αφορά ούτε τον καθορισμό του κύριου αντικειμένου της σύμβασης αυτής ούτε το ανάλογο ή μη μεταξύ της τιμής και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, εφόσον οι ρήτρες αυτές είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό. Επομένως, ο δικαστής μπορεί να ελέγξει τον καταχρηστικό χαρακτήρα ρήτρας η οποία αφορά τον καθορισμό του κύριου αντικειμένου της σύμβασης μόνον αν η ρήτρα αυτή δεν είναι σαφής και κατανοητή.

28 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 εισάγει εξαίρεση από τον μηχανισμό του ουσιαστικού ελέγχου των καταχρηστικών ρητρών, όπως προβλέπεται στο πλαίσιο του συστήματος προστασίας των καταναλωτών που καθιερώνει η συγκεκριμένη οδηγία, και ότι, ως εκ τούτου, η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνεύεται στενά (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriciuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

29 Όσον αφορά την κατηγορία των ρητρών της σύμβασης οι οποίες εμπίπτουν στην έννοια του «κύριου αντικειμένου της σύμβασης» κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι ως τέτοιες πρέπει να νοούνται εκείνες με τις οποίες καθορίζονται οι ουσιώδεις παροχές της οικείας σύμβασης και οι οποίες, εξ αυτού του λόγου, χαρακτηρίζουν τη σύμβαση. Αντιθέτως, οι ρήτρες που έχουν παρεπόμενο χαρακτήρα σε σχέση με εκείνες που καθορίζουν την ίδια την ουσία της συμβατικής σχέσης δεν είναι δυνατόν να εμπίπτουν στην ως άνω έννοια (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Kiss και CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

30 Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εξετάσει, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση, την όλη οικονομία και τα όσα ορίζουν οι διατάξεις της επίμαχης σύμβασης δανείου, καθώς και το νομικό και πραγματικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η σύμβαση αυτή, αν οι ρήτρες τις οποίες αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αποτελούν ουσιώδες στοιχείο της παροχής του οφειλέτη, η οποία συνίσταται στην απόδοση του χρηματικού ποσού που έχει θέσει στη διάθεσή του ο δανειστής (πρβλ. απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Kiss και CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

31 Τούτου δοθέντος, εναπόκειται πάντως στο Δικαστήριο να συναγάγει από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 τα κριτήρια που εφαρμόζονται κατά την εξέταση αυτή (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriciuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 33).

32 Συναφώς, όσον αφορά συμβάσεις δανείου το οποίο έχει συνομολογηθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι ο αποκλεισμός της εκτίμησης του καταχρηστικού χαρακτήρα των ρητρών που αφορούν το ανάλογο ή μη μεταξύ του τιμήματος και της αμοιβής, αφενός, και των υπηρεσιών ή αγαθών που θα παρασχεθούν ως αντάλλαγμα, αφετέρου, δεν είναι δυνατό να εφαρμόζεται σε ρήτρες οι οποίες καθορίζουν απλώς, προς τον σκοπό υπολογισμού των δόσεων του δανείου, την τιμή μετατροπής του ξένου νομίσματος στο οποίο συνομολογήθηκε η σύμβαση δανείου, χωρίς, ωστόσο, να παρέχεται καμία υπηρεσία ανταλλαγής από τον δανειστή κατά τον εν λόγω υπολογισμό, και δεν περιέχουν, ως εκ τούτου, κάποια «αμοιβή» το ανάλογο ή μη της οποίας ως ανταλλάγματος για την παροχή του δανειστή δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο εκτίμησης του καταχρηστικού της χαρακτήρα, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 (απόφαση της 30ής Απριλίου 2014, Kásler και Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, σκέψη 58).

33 Εντούτοις, το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης, χωρίς ωστόσο να περιορίσει τη διαπίστωση αυτή μόνο στις συμβάσεις δανείου το οποίο έχει συνομολογηθεί σε ξένο νόμισμα και αποπληρώνεται σε εθνικό νόμισμα, ότι οι ρήτρες της σύμβασης που αφορούν τον συναλλαγματικό κίνδυνο καθορίζουν το κύριο αντικείμενο της σύμβασης αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψη 68 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 14ης Μαρτίου 2019, Dunai, C-118/17, EU:C:2019:207, σκέψη 48).

34 Εν προκειμένω, οι επίμαχες στην κύρια δίκη ρήτρες της σύμβασης δανείου, οι οποίες αποτελούν μέρος ενός μηχανισμού μετατροπής νομισμάτων, έχουν ως αποτέλεσμα να ενσωματώνεται ο συναλλαγματικός κίνδυνος στις μηνιαίες δόσεις που καταβάλλει ο δανειολήπτης. Οι ρήτρες τις οποίες αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα σχετίζονται με τους κανόνες καταλογισμού των καταβαλλόμενων ποσών στους τόκους, με τη λειτουργία των λογαριασμών σε ελβετικό φράγκο (λογιστικό νόμισμα) και σε ευρώ (νόμισμα πληρωμής), καθώς και με την επιμήκυνση της διάρκειας του δανείου για πέντε έτη.

35 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, με τη σύμβαση δανείου, ο δανειστής αναλαμβάνει κυρίως την υποχρέωση να θέσει στη διάθεση του οφειλέτη ορισμένο χρηματικό ποσό και ο οφειλέτης αναλαμβάνει κυρίως την υποχρέωση να εξοφλήσει, κατά κανόνα εντόκως, το ποσόν αυτό εντός των προβλεπομένων προθεσμιών. Ως εκ τούτου, οι βασικές παροχές μιας τέτοιας σύμβασης αφορούν χρηματικό ποσόν το οποίο πρέπει να καθοριστεί σε σχέση με το νόμισμα στο οποίο προβλέπεται συμβατικώς να γίνει η πληρωμή και η εξόφλησή του. Επομένως, το γεγονός ότι ένα δάνειο πρέπει να εξοφληθεί σε συγκεκριμένο νόμισμα δεν αποτελεί, κατ' αρχήν, παρεπόμενο όρο καταβολής, αλλά αφορά αυτή καθεαυτήν τη φύση της υποχρέωσης του οφειλέτη, οπότε συνιστά ουσιώδες στοιχείο της σύμβασης δανείου (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriciuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 38).

36 Μολονότι οι συμβατικές ρήτρες τις οποίες αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα αποτελούν μέρος του χρηματοπιστωτικού μηχανισμού που εκφράζει τον συναλλαγματικό κίνδυνο ο οποίος χαρακτηρίζει ένα δάνειο συνομολογηθέν σε ξένο νόμισμα και αποπληρωτέο σε εθνικό νόμισμα, εντούτοις δεν αφορούν άμεσα το ποσό του δανείου ή τους τόκους του δανείου που πρέπει να εξοφληθούν ούτε τον καθορισμό των λογιστικών νομισμάτων και των νομισμάτων πληρωμής. Πράγματι, οι ρήτρες αυτές ρυθμίζουν τις συνέπειες της μεταβολής της ισοτιμίας, διευκρινίζοντας τους κανόνες αποπληρωμής που εφαρμόζονται ανάλογα με τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας, οπότε θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως παρεπόμενοι όροι καταβολής μη συνδεόμενοι με το «κύριο αντικείμενο της σύμβασης» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13.

37 Εντούτοις, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι οι ρήτρες σχετικά με τους όρους εξόφλησης του επίμαχου στην κύρια δίκη δανείου συγκεκριμενοποιούν τον συναλλαγματικό κίνδυνο που χαρακτηρίζει το εν λόγω δάνειο και ο οποίος απορρέει από τις διακυμάνσεις της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής καθώς και του επιτοκίου που συνδέεται με αυτό.

38 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που συνάγονται από τις σκέψεις 32 έως 37 της παρούσας απόφασης, κατά πόσον οι ρήτρες της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης, οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα αποπληρωμή των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της εν λόγω σύμβασης και την αύξηση των δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, συγκεκριμενοποιώντας ως εκ τούτου τον συναλλαγματικό κίνδυνο, αφορούν την ίδια τη φύση της υποχρέωσης του οφειλέτη να επιστρέψει το ποσό που τέθηκε στη διάθεσή του από τον δανειστή.

39 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι οι ρήτρες της σύμβασης δανείου οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού εμπίπτουν στη διάταξη αυτή στην περίπτωση κατά την οποία οι εν λόγω ρήτρες καθορίζουν ένα ουσιώδες στοιχείο που χαρακτηρίζει την εν λόγω σύμβαση.

Επί του τρίτου και του τέταρτου προδικαστικού ερωτήματος

40 Με το τρίτο και το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού πριν από το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο σύμβασης δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα, η απαίτηση διαφάνειας των ρητρών της σύμβασης αυτής, οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, πληρούται όταν ο επαγγελματίας έχει παράσχει στον καταναλωτή αντικειμενικές και αφηρημένες πληροφορίες σχετικές με την επιρροή που ασκεί στις οικονομικές υποχρεώσεις του εν λόγω καταναλωτή η ενδεχόμενη ανατίμηση ή υποτίμηση του ευρώ έναντι του ξένου νομίσματος, χωρίς ωστόσο ο επαγγελματίας αυτός να έχει κοινοποιήσει στον καταναλωτή πληροφορίες σχετικές με το οικονομικό περιβάλλον που ενδέχεται να επιδρά στις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας.

41 Κατά πάγια νομολογία σχετική με την απαίτηση διαφάνειας, η πληροφόρηση, πριν από τη σύναψη σύμβασης, σχετικά με τους συμβατικούς όρους και τις συνέπειες της εν λόγω σύναψης είναι ουσιώδους σημασίας για τους καταναλωτές. Βάσει ιδίως της πληροφόρησης αυτής ο καταναλωτής αποφασίζει αν επιθυμεί να δεσμευθεί συμβατικώς με επαγγελματία προσχωρώντας στους όρους που αυτός έχει διατυπώσει εκ των προτέρων (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

42 Επομένως, η απαίτηση διαφάνειας των συμβατικών ρητρών, όπως προκύπτει από το άρθρο 4, παράγραφος 2, και το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13, δεν μπορεί να περιορίζεται απλώς στον κατανοητό χαρακτήρα τους από τυπικής και γραμματικής απόψεως. Δεδομένου ότι το σύστημα

προστασίας που θεσπίζει η εν λόγω οδηγία στηρίζεται στην αντίληψη ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία όσον αφορά, μεταξύ άλλων, το επίπεδο πληροφόρησης, η απαίτηση αυτή περί σαφούς και κατανοητής διατύπωσης των συμβατικών ρητρών και, ως εκ τούτου, περί διαφάνειας, την οποία επιβάλλει η ίδια οδηγία, πρέπει να ερμηνεύεται ευρέως (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

43 Κατά συνέπεια, η εν λόγω απαίτηση πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιβάλλει όχι μόνον να είναι η οικεία ρήτρα κατανοητή για τον καταναλωτή από τυπικής και γραμματικής απόψεως, αλλά και να δύναται ο μέσος καταναλωτής, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του τρόπου υπολογισμού της εν λόγω ρήτρας και, συνεπώς, να αξιολογήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις δυνητικά σημαντικές οικονομικές συνέπειες μιας τέτοιας ρήτρας για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις (απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 51 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

44 Τούτο συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι η σύμβαση πρέπει να εκθέτει εναργώς τη συγκεκριμένη λειτουργία του μηχανισμού τον οποίο αφορά η οικεία ρήτρα, καθώς και, ενδεχομένως, τη σχέση μεταξύ του μηχανισμού αυτού και εκείνου που προβλέπουν άλλες ρήτρες, ούτως ώστε ο καταναλωτής να μπορεί να εκτιμήσει, βάσει σαφών και κατανοητών κριτηρίων, τις οικονομικές συνέπειες που απορρέουν εντεύθεν για τον ίδιο (πρβλ. απόφαση της 27ης Ιανουαρίου 2021, Dexia Nederland, C-229/19 και C-289/19, EU:C:2021:68, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

45 Το ζήτημα αν τηρήθηκε εν προκειμένω η απαίτηση διαφάνειας πρέπει να εξεταστεί από το αιτούν δικαστήριο υπό το πρίσμα του συνόλου των κρίσιμων πραγματικών στοιχείων, μεταξύ των οποίων καταλέγονται η διαφήμιση και η πληροφόρηση που παρασχέθηκαν, στο πλαίσιο της διαπραγμάτευσης της επίμαχης στην κύρια δίκη σύμβασης δανείου, όχι μόνον από τον ίδιο τον δανειστή, αλλά και από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο μετέσχε, εξ ονόματος του επαγγελματία αυτού, στην προσφορά του οικείου δανείου.

46 Ειδικότερα, στον εθνικό δικαστή εναπόκειται, κατά την εξέταση του συνόλου των περιστάσεων σχετικά με τη σύναψη της σύμβασης, να ελέγξει αν στην υπό κρίση υπόθεση ο καταναλωτής πληροφορήθηκε όλα τα στοιχεία που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την έκταση της δέσμευσης που αναλάμβανε, ώστε να μπορεί να υπολογίσει, μεταξύ άλλων, το συνολικό κόστος του δανείου του. Στην εκτίμηση αυτή κρίσιμα είναι, αφενός, το ζήτημα αν οι ρήτρες της σύμβασης αυτής είναι διατυπωμένες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό ώστε να παρέχουν τη δυνατότητα στον μέσο καταναλωτή, όπως αυτός περιγράφεται στη σκέψη 43 της παρούσας απόφασης, να υπολογίσει το κόστος αυτό και, αφετέρου, η έλλειψη αναφοράς, στη σύμβαση πίστωσης, των πληροφοριών που θεωρούνται ουσιώδεις βάσει της φύσης των αγαθών ή των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο της σύμβασης (πρβλ. απόφαση της 3ης Μαρτίου 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, σκέψη 52 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

47 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι ο VE έλαβε σημαντικό αριθμό πληροφοριών πριν από τη σύναψη του επίμαχου στην κύρια δίκη δανείου. Διευκρινίζει, ωστόσο, ότι οι πληροφορίες αυτές στηρίχθηκαν στην υπόθεση ότι η ισοτιμία ευρώ/ελβετικού φράγκου επρόκειτο να παραμείνει σταθερή. Δεν έγινε καμία μνεία του συναλλαγματικού κινδύνου.

48 Όσον αφορά τις συμβάσεις δανείου που έχουν συνομολογηθεί σε ξένο νόμισμα, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι για τους σκοπούς της εν λόγω εκτίμησης κρίσιμη είναι κάθε πληροφορία που παρέχεται από τον επαγγελματία και αποσκοπεί

να διαφωτίσει τον καταναλωτή όσον αφορά τη λειτουργία του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών και τον συναφή κίνδυνο. Συνιστούν στοιχεία ιδιαίτερης σημασίας οι διευκρινίσεις σχετικά με τους κινδύνους που διατρέχει ο δανειολήπτης σε περίπτωση σοβαρής υποτίμησης του νόμιμου χρήματος του κράτους μέλους κατοικίας του και τυχόν αύξησης του επιτοκίου του ξένου νομίσματος.

49 Συναφώς, όπως υπενθύμισε εξάλλου και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Συστημικού Κινδύνου στη σύστασή του CERS/2011/1, της 21ης Σεπτεμβρίου 2011, σχετικά με τον δανεισμό σε ξένο νόμισμα (ΕΕ 2011, C 342, σ. 1), τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να παρέχουν στους δανειολήπτες επαρκή πληροφόρηση, ώστε αυτοί να είναι σε θέση να λαμβάνουν συνετές και εμπεριστατωμένες αποφάσεις, ήτοι πληροφόρηση που πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τις επιπτώσεις που θα είχε στις δόσεις του δανείου μια σοβαρή υποτίμηση του νόμιμου χρήματος του κράτους μέλους κατοικίας του δανειολήπτη και τυχόν αύξηση του επιτοκίου του ξένου νομίσματος (Σύσταση Α – Ενημέρωση των δανειοληπτών ως προς τους κινδύνους, σημείο 1) (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψη 74 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

50 Το Δικαστήριο επισήμανε, ειδικότερα, ότι ο δανειολήπτης πρέπει να ενημερωθεί με σαφήνεια για το ότι, συνάπτοντας σύμβαση δανείου σε ξένο νόμισμα, εκτίθεται σε ορισμένο συναλλαγματικό κίνδυνο στον οποίο ενδέχεται να δυσκολευτεί οικονομικά να αντεπεξέλθει σε περίπτωση υποτίμησης του νομίσματος στο οποίο εισπράττει τα εισοδήματά του. Επιπλέον, ο επαγγελματίας πρέπει να εκθέτει τις δυνητικές διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και τους κινδύνους που ενέχει η σύναψη τέτοιας σύμβασης (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2018, OTP Bank και OTP Faktoring, C-51/17, EU:C:2018:750, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

51 Επομένως, προκειμένου να τηρηθεί η απαίτηση διαφάνειας, οι πληροφορίες που παρέχει ο επαγγελματίας πρέπει να είναι σε θέση να παράσχουν τη δυνατότητα στον μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, όχι μόνο να αντιληφθεί ότι, ανάλογα με τις διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η εξέλιξη της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής ενδέχεται να έχει δυσμενείς συνέπειες για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις, αλλά και να κατανοήσει, στο πλαίσιο της σύναψης δανείου συνομολογούμενου σε ξένο νόμισμα, τον πραγματικό κίνδυνο στον οποίο εκτίθεται, καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης, σε περίπτωση υποτίμησης του νομίσματος στο οποίο εισπράττει τα εισοδήματά του έναντι του λογιστικού νομίσματος.

52 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι αριθμητικές προσομοιώσεις, στις οποίες παραπέμπει το αιτούν δικαστήριο, μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο πληροφοριακό στοιχείο, εφόσον στηρίζονται σε επαρκή και ακριβή στοιχεία, και εφόσον περιέχουν αντικειμενικές εκτιμήσεις γνωστοποιούμενες κατά τρόπο σαφή και κατανοητό στον καταναλωτή. Μόνον υπό τις συνθήκες αυτές μπορούν οι εν λόγω προσομοιώσεις να παράσχουν στον επαγγελματία τη δυνατότητα να επιστήσει την προσοχή του οικείου καταναλωτή στον κίνδυνο των (εν δυνάμει σημαντικών) αρνητικών συνεπειών των επίμαχων συμβατικών ρητρών. Πάντως, όπως κάθε άλλη πληροφορία που ανακοινώνει ο επαγγελματίας σχετικά με το περιεχόμενο της δέσμευσης την οποία αναλαμβάνει ο καταναλωτής, οι αριθμητικές προσομοιώσεις πρέπει να συμβάλλουν ώστε ο καταναλωτής να κατανοήσει το πραγματικό περιεχόμενο του μακροπρόθεσμου κινδύνου που συνδέεται με τις ενδεχόμενες διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και, ως εκ τούτου, των κινδύνων τους οποίους ενέχει η σύναψη δανειακής σύμβασης συνομολογούμενης σε ξένο νόμισμα.

53 Επομένως, στο πλαίσιο σύμβασης δανείου συνομολογούμενης σε ξένο νόμισμα όπου ο καταναλωτής εκτίθεται σε συναλλαγματικό κίνδυνο, δεν είναι δυνατόν να πληροί την απαίτηση διαφάνειας η παροχή στον εν λόγω καταναλωτή πληροφοριών, έστω και πολυάριθμων, όταν αυτές στηρίζονται στην υπόθεση ότι η ισοτιμία μεταξύ των λογιστικών νομισμάτων και των νομισμάτων πληρωμής θα παραμείνει σταθερή καθ' όλη τη διάρκεια ισχύος της οικείας σύμβασης. Τούτο ισχύει ιδίως όταν ο επαγγελματίας δεν έχει προειδοποιήσει τον καταναλωτή για το οικονομικό πλαίσιο που ενδέχεται να επηρεάσει τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση ο καταναλωτής να κατανοήσει συγκεκριμένα τις δυνητικά σοβαρές συνέπειες που μπορεί να έχει η σύναψη δανείου σε ξένο νόμισμα στη χρηματοοικονομική του κατάσταση.

54 Δεύτερον, μεταξύ των κρίσιμων στοιχείων για την εκτίμηση περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 46 της παρούσας απόφασης περιλαμβάνεται και η γλώσσα που χρησιμοποιεί το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στα προσυμβατικά και τα συμβατικά έγγραφα. Ειδικότερα, η έλλειψη όρων ή διευκρινίσεων που να προειδοποιούν ρητώς τον δανειολήπτη για την ύπαρξη ειδικών κινδύνων συνδεομένων με τις συμβάσεις δανείου οι οποίες συνομολογούνται σε ξένο νόμισμα μπορεί να επιβεβαιώσει τη μη πλήρωση της απαίτησης διαφάνειας, όπως αυτή προκύπτει ιδίως από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13.

55 Τρίτον και τελευταίον, πρέπει να υπομνησθεί ότι η διαπίστωση του αθέμιτου χαρακτήρα μιας εμπορικής πρακτικής, επί του οποίου συζήτησαν οι διάδικοι της κύριας δίκης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, μπορεί επίσης να αποτελέσει ένα από τα στοιχεία στα οποία ο εθνικός δικαστής μπορεί να βασιστεί για να εκτιμήσει αν οι ρήτρες μιας σύμβασης συναφθείσας μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή είναι καταχρηστικές (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, Pereničová και Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, σκέψη 43).

56 Εντούτοις, το στοιχείο αυτό δεν αρκεί από μόνο του για να διαπιστωθεί αυτομάτως η μη πλήρωση της απαίτησης διαφάνειας που απορρέει από το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13, δεδομένου ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με όλες τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης περίπτωσης (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, Pereničová και Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

57 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τρίτο και στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο σύμβασης δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα, η απαίτηση διαφάνειας των ρητρών της σύμβασης αυτής, οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, πληρούται όταν ο επαγγελματίας έχει παράσχει στον καταναλωτή επαρκείς και ακριβείς πληροφορίες οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα σε έναν μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του επίμαχου χρηματοπιστωτικού μηχανισμού και να αξιολογήσει επομένως τον κίνδυνο των (εν δυνάμει σημαντικών) αρνητικών συνεπειών τέτοιων ρητρών για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις καθ' όλη τη διάρκεια της ίδιας αυτής σύμβασης.

Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

58 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι οι ρήτρες δανειακής σύμβασης οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές

δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, το οποίο ενδέχεται να αυξηθεί σημαντικά λόγω των διακυμάνσεων της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής, δημιουργούν, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, δεδομένου ότι οι ως άνω ρήτρες εκθέτουν τον καταναλωτή αυτόν σε δυσανάλογο συναλλαγματικό κίνδυνο.

59 Υπενθυμίζεται κατ' αρχάς ότι, βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, ρήτρα που περιλαμβάνεται σε σύμβαση συναφθείσα μεταξύ καταναλωτή και επαγγελματία και η οποία δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης θεωρείται καταχρηστική όταν, παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση αυτή.

60 Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου αφορά την ερμηνεία των κριτηρίων που ο εθνικός δικαστής μπορεί ή πρέπει να εφαρμόζει κατά την εξέταση συμβατικής ρήτρας υπό το πρίσμα των διατάξεων της οδηγίας αυτής, ιδίως δε κατά την εξέταση του ενδεχομένως καταχρηστικού χαρακτήρα ρήτρας κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, διευκρινιζομένου ότι απόκειται στον εν λόγω δικαστή να αποφαίνεται επί του ενδεδειγμένου χαρακτηρισμού συγκεκριμένης συμβατικής ρήτρας βάσει των περιστάσεων της κάθε περίπτωσης. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο πρέπει απλώς και μόνον να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο τα στοιχεία τα οποία το τελευταίο οφείλει να λάβει υπόψη κατά την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα της επίμαχης ρήτρας (πρβλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 και C-252/19, EU:C:2020:631, σκέψη 91 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

61 Όσον αφορά την εκτίμηση του καταχρηστικού χαρακτήρα συμβατικής ρήτρας, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια του άρθρου 3, παράγραφος 1, καθώς και του άρθρου 5 της οδηγίας 93/13, εάν, με γνώμονα τις ιδιαίτερες περιστάσεις της συγκεκριμένης υπόθεσης, η ρήτρα αυτή πληροί τις απαιτήσεις καλής πίστης, ισορροπίας και διαφάνειας που θέτει η εν λόγω οδηγία (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2019, Profi Credit Polska, C-419/18 και C-483/18, EU:C:2019:930, σκέψη 53 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

62 Επομένως, η διαφάνεια συμβατικής ρήτρας, την οποία απαιτεί το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13, αποτελεί ένα από τα στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της εκτίμησης του καταχρηστικού χαρακτήρα της ρήτρας αυτής η οποία πρέπει να διενεργείται από το εθνικό δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2019, Kiss και CIB Bank, C-621/17, EU:C:2019:820, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

63 Εν προκειμένω, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμβατικές ρήτρες, οι οποίες περιλαμβάνονται σε σύμβαση δανείου συνομολογηθείσα σε ξένο νόμισμα, επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, το οποίο ενδέχεται να αυξηθεί σημαντικά λόγω των διακυμάνσεων της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής. Επομένως, σε περίπτωση σημαντικής υποτίμησης του εθνικού νομίσματος έναντι του ξένου νομίσματος, οι ρήτρες αυτές επιρρίπτουν τον συναλλαγματικό κίνδυνο στον καταναλωτή.

64 Συναφώς, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, στο πλαίσιο σύμβασης δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα, όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να αξιολογήσει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων της υπόθεσης της κύριας δίκης και ιδίως λαμβανομένων υπόψη της εξειδίκευσης και των γνώσεων του επαγγελματία σχετικά με τις πιθανές διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και με τους εγγενείς κινδύνους της συνομολόγησης δανείου σε ξένο νόμισμα, πρώτον, την ενδεχόμενη μη συμμόρφωση με την απαίτηση καλής πίστης και, δεύτερον, την ύπαρξη ενδεχόμενης σημαντικής ανισορροπίας, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 (πρβλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2017, Andriciuc κ.λπ., C-186/16, EU:C:2017:703, σκέψη 56).

65 Όσον αφορά την απαίτηση καλής πίστης, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από τη δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13, στο πλαίσιο της εκτίμησης αυτής πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, μεταξύ άλλων, η διαπραγματευτική δύναμη εκατέρου των συμβαλλομένων και το ζήτημα αν ο καταναλωτής παρακινήθηκε κατά οποιονδήποτε τρόπο να αποδεχθεί την οικεία ρήτρα.

66 Όσον αφορά το ζήτημα αν μια ρήτρα, παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από την επίμαχη σύμβαση, ο εθνικός δικαστής οφείλει να εξακριβώσει αν ο επαγγελματίας, έχοντας συμβληθεί νομίμως και θεμιτώς με τον καταναλωτή, μπορούσε ευλόγως να αναμένει ότι ο καταναλωτής θα δεχθεί μια τέτοια ρήτρα κατόπιν ατομικής διαπραγμάτευσης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 και C-252/19, EU:C:2020:631, σκέψη 93 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

67 Ως εκ τούτου, για να εκτιμηθεί αν οι ρήτρες σύμβασης όπως οι επίμαχες στην υπόθεση της κύριας δίκης δημιουργούν εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των συμβαλλομένων στη σύμβαση δανείου η οποία περιέχει τις ρήτρες αυτές, πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των περιστάσεων τις οποίες ο επαγγελματίας δανειστής μπορούσε να γνωρίζει κατά τον χρόνο σύναψης της οικείας σύμβασης, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της εξειδίκευσής του, όσον αφορά τις πιθανές διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και τους εγγενείς κινδύνους της σύναψης τέτοιου δανείου και οι οποίες μπορούσαν να έχουν αντίκτυπο στη μεταγενέστερη εκτέλεση της σύμβασης και στη νομική κατάσταση του καταναλωτή.

68 Υπό το πρίσμα των γνώσεων του επαγγελματία σχετικά με το προβλέψιμο οικονομικό πλαίσιο που μπορεί να έχει επιπτώσεις στις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών, των ισχυρότερων μέσων του επαγγελματία για την πρόβλεψη του συναλλαγματικού κινδύνου, ο οποίος μπορεί να επέλθει ανά πάσα στιγμή κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης, καθώς και του σημαντικού κινδύνου σχετικά με τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών τον οποίο επιρρίπτουν στον καταναλωτή συμβατικές ρήτρες όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τέτοιες ρήτρες μπορούν να δημιουργήσουν εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από την οικεία σύμβαση.

69 Πράγματι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, οι επίμαχες στην κύρια δίκη συμβατικές ρήτρες φαίνεται να επιρρίπτουν τον καταναλωτή, στο μέτρο που ο επαγγελματίας δεν τήρησε την απαίτηση διαφάνειας έναντι του καταναλωτή αυτού, κίνδυνο δυσανάλογο προς τις παρασχεθείσες υπηρεσίες και το χορηγηθέν ποσό του δανείου, δεδομένου ότι η εφαρμογή των συγκεκριμένων ρητρών συνεπάγεται ότι ο καταναλωτής πρέπει να επωμιστεί το κόστος της εξέλιξης των προθεσμιακών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Αναλόγως της εξέλιξης αυτής, ο καταναλωτής ενδέχεται να περιέλθει σε κατάσταση

κατά την οποία, αφενός, το υπολειπόμενο ποσό του κεφαλαίου που οφείλεται στο νόμισμα πληρωμής, εν προκειμένω σε ευρώ, είναι σημαντικά μεγαλύτερο από το αρχικώς δανεισθέν ποσό και, αφετέρου, οι καταβληθείσες μηνιαίες δόσεις έχουν καλύψει σχεδόν αποκλειστικά τους τόκους. Τούτο ισχύει ιδίως όταν αυτή η αύξηση του υπολειπόμενου κεφαλαίου που οφείλεται στο εθνικό νόμισμα δεν αντισταθμίζεται από τη διαφορά μεταξύ του επιτοκίου του ξένου νομίσματος και του επιτοκίου του εθνικού νομίσματος, διευκρινιζομένου ότι η ύπαρξη τέτοιας διαφοράς συνιστά για τον δανειολήπτη το κύριο πλεονέκτημα ενός δανείου συνομολογηθέντος σε ξένο νόμισμα.

70 Υπ' αυτές τις συνθήκες, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της απαίτησης διαφάνειας που απορρέει από το άρθρο 5 της οδηγίας 93/13, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι ο επαγγελματίας, έχοντας συμβληθεί με τον καταναλωτή τηρώντας την απαιτούμενη διαφάνεια, μπορούσε ευλόγως να αναμένει ότι ο καταναλωτής θα δεχθεί μια τέτοια ρήτρα κατόπιν ατομικής διαπραγμάτευσης (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2020, Profi Credit Polska, C-84/19, C-222/19 και C-252/19, EU:C:2020:631, σκέψη 96), στοιχείο το οποίο εναπόκειται ωστόσο στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

71 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος l, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι οι ρήτρες δανειακής σύμβασης οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, το οποίο ενδέχεται να αυξηθεί σημαντικά λόγω των διακυμάνσεων της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής, είναι ικανές να δημιουργήσουν, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, δεδομένου ότι ο επαγγελματίας δεν μπορούσε ευλόγως να αναμένει, τηρώντας την απαίτηση διαφάνειας έναντι του καταναλωτή, ότι ο τελευταίος θα αποδεχθεί, κατόπιν ατομικής διαπραγμάτευσης, τον δυσανάλογο συναλλαγματικό κίνδυνο που προκύπτει από τις ρήτρες αυτές.

Επί των δικαστικών εξόδων

72 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, έχει την έννοια ότι οι ρήτρες της σύμβασης δανείου οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού εμπίπτουν στη διάταξη αυτή στην περίπτωση κατά την οποία οι εν λόγω ρήτρες καθορίζουν ένα ουσιώδες στοιχείο που χαρακτηρίζει την εν λόγω σύμβαση.

2) **Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι, στο πλαίσιο σύμβασης δανείου συνομολογηθείσας σε ξένο νόμισμα, η απαίτηση διαφάνειας των ρητρών της σύμβασης αυτής, οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, πληρούται όταν ο επαγγελματίας έχει παράσχει στον καταναλωτή επαρκείς και ακριβείς πληροφορίες οι οποίες παρέχουν τη δυνατότητα σε έναν μέσο καταναλωτή, ο οποίος έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως επιμελής και συνετός, να κατανοήσει τη συγκεκριμένη λειτουργία του επίμαχου χρηματοπιστωτικού μηχανισμού και να αξιολογήσει επομένως τον κίνδυνο των (εν δυνάμει σημαντικών) αρνητικών συνεπειών τέτοιων ρητρών για τις χρηματοπιστωτικές του υποχρεώσεις καθ' όλη τη διάρκεια της ίδιας αυτής σύμβασης.**

3) **Το άρθρο 3, παράγραφος l, της οδηγίας 93/13 έχει την έννοια ότι οι ρήτρες δανειακής σύμβασης οι οποίες επιβάλλουν την κατά προτεραιότητα εξόφληση των τόκων από τις σταθερές δόσεις και προβλέπουν την επιμήκυνση της διάρκειας της σύμβασης και την αύξηση του ποσού των μηνιαίων δόσεων για να εξοφληθεί το υπόλοιπο του λογαριασμού, το οποίο ενδέχεται να αυξηθεί σημαντικά λόγω των διακυμάνσεων της ισοτιμίας μεταξύ του λογιστικού νομίσματος και του νομίσματος πληρωμής, είναι ικανές να δημιουργήσουν, εις βάρος του καταναλωτή, σημαντική ανισορροπία μεταξύ των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μερών που απορρέουν από τη σύμβαση, δεδομένου ότι ο επαγγελματίας δεν μπορούσε ευλόγως να αναμένει, τηρώντας την απαίτηση διαφάνειας έναντι του καταναλωτή, ότι ο τελευταίος θα αποδεχθεί, κατόπιν ατομικής διαπραγμάτευσης, τον δυσανάλογο συναλλαγματικό κίνδυνο που προκύπτει από τις ρήτρες αυτές.**

(υπογραφές)